

Sözcük sayısı: 3992

Araştırma Sorusu: Gülten Akın şiirlerinde yalnızlık ve çaresizlik duygusu, doğa figürleri üzerinden nasıl yansıtılmıştır?

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ.....	2
II.YALNIZLIK BAĞLAMINDA DOĞA FİGÜRLERİNİN KULLANIMI.....	4
III.ÇARESİZLİK BAĞLAMINDA DOĞA FİGÜRLERİNİN KULLANIMI.....	12
IV.SONUÇ.....	19
V.KAYNAKÇA.....	22

Araştırma Sorusu: Gülten Akın şiirlerinde yalnızlık ve çaresizlik duygusu, doğa figürleri üzerinden nasıl yansıtılmıştır?

I.GİRİŞ

“Hayatın ve doğanın benden geçen şiirlerini yazıyorum”- Gülten Akın

Şiirin bugüne dek pek çok tanımlaması yapılmıştır. Mallarme Akademisi’nden Jean Orizet’e göre “Şiir eksiksiz bir yaşam biçimidir. Ruhu bütünleyen bir şeydir. İlahi bir iletişim biçimidir.”

Ünlü Türk şair Ahmet Haşim’e göre şiir “gerçeklerin habercisi değil, sözcüklerin öteki sözcüklerle ilişkisinden ortaya çıkan tatlı, gizli uçarı seslerin müziğinden anlamın üstüne çıkan sınırsız bir anlatım”dır. Milliyet Gazetesi’nin 2008 yılında yaptığı araştırmada “Yaşayan En Büyük Türk Şairi” seçilmiş olan Gülten Akın ise şiirle ilgili olarak şöyle demektedir:

“Şiir insanla insan, insanla dünya arasındakini seçerek bir başka düzleme aktarır ve yeniden kurar. Bir özel dil olmakla birlikte şiir bir iletişim aracıdır. Nesnel bir dayanağı olan coşkulu bir söylemdir.” Akın, ozanlığı geyik avcılığına benzetir: “İyi avcı kesin bir öldürümü gerçekleştirir. Dünya, olay, şiirde olduğu gibi duruyorsa yazılan şeyin estetik değeri yoktur.” (Akın, Şiiri Düzde Kuşatmak, s.120-121-122)

İşte bu ruhu bütünleyen estetik anlatımın büyük ustalarından Gülten Akın, altmış yılı aşan şiir serüveniyle Türk Edebiyatının önemli şairleri arasında yerini almıştır. Akın şiirleri incelendiğinde “kadın” imgesinin öne çıktığı ve bu imgenin Akın şiirlerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülür. İlk dönem şiirlerinde aşk, özlem, doğa, yalnızlık konularına ağırlık veren şair, sonraki yıllarında daha toplumsal ve halk ozanlarından öykünen şiirlere

yönelmiştir. Doğa tutkusunu ise her daim vurgulayan şair, bunu özellikle ilk dönem şiirlerinde sıklıkla kullanmıştır.

Kadınlar onun şiirinde çok önemli bir yer tutar. Akın'ın şiirlerinin büyük bir bölümü ataerkil toplum yapısında kadının varlığı, içinde bulunduğu kısıtlamalar, karşılaştığı engeller ve bunların sonucu olarak ortaya çıkan yalnızlıklar, çaresizlikler ve bunalımlardır. *Şiiri Düzde Kuşatmak* kitabında toplumda kadının içinde bulunduğu durumu şöyle açıklar:

“Biz susmaya, sakin durmaya, coşkuyu belli etmemeye eğitildik. Özellikle benim yaşındakiler ve özellikle kadınlar (...) Aşk dolu, coşkular içinde ufacık kadın ama o aynı zamanda dengeli, tutarlı, kurallı olmaya çalışıyor, çoğu kez de başarıyor. İşte sürekli gerilim.” (s.128). Gülten Akın'ın şiirlerindeki “kadın” izleğine derinlemesine bakıldığı zaman, şairin poetikasına dair önemli ipuçları elde edilebilir.

“Kadın” ve “annelik” Gülten Akın'ın yaşam öyküsü düşünüldüğünde şiirlerinin temelini oluşturuyor gibi görünse de, onun şiirlerindeki kadın teması çoğunlukla “kadın duyarlığı” bağlamında ele alınmış, oysa Akın aslında “anne” veya “eş” değil, öncelikle bir “birey” olan “kadın” imgesini, onun dertlerini, özlemlerini, hayallerini dert etmiştir, sorgulamıştır. Gülten Akın şiirlerinde, kadınların toplumsal rolleri ile yükümlülükleri altında ezilmesi ve bunlardan kaçamaması, üzerinde durulması gereken önemli bir izlek olarak yer alır. Kadını kuşatan, toplum kurallarıdır, değer yargılarıdır, çünkü kadın artık öncelikle bir “birey” değil, “anne” dir, “eş” tir, çalışma hayatında da olsa evdeki yükü değişmez kadının.

“Kadın bir çelişkinin içindedir: Cins çelişkisi (...) Yaratıcılık bir başkaldırıdır demiştik. Kadının yaratıcılığı bu yüzden kesinlikle bir başkaldırıdır. Bu başkaldırı, cinsler arasındaki gereksiz ayırım ortadan kalkıncaya dek sürecek, inanıyorum. Çağdaş kadın, kadınlık durumunu bir alnyazısı olarak bellemeyendir. Bu yüzden, yasağı, baskıyı daha çok

duyar özünde. Bunalımlar, mutsuzluklar daha çok onun içindir. Sanat, kendini özgürce dışavurma biçimidir.” (s.70)

Akın, bu dışa vurma sırasında doğa figürlerinden sıklıkla faydalanan bir sanatçı olarak dikkat çeker. Bunun temelinde, küçüklüğünden itibaren özellikle dedesiyle birlikte doğada vakit geçirmesi yatmaktadır. “Doğaya tutkundum. Kentin evlerinin bittiği yerlere, dağ eteklerine kaçardım.” (s.148) Şairin bu doğa tutkusunun yetişkin yaşlarında da devam ettiğini ve bunlardan beslenerek üretmeye devam ettiğini şu sözlerinden anlayabiliriz:

“Atların, kuşların, arıların hayatına ilişkin ne bulsam okuyorum. Çocuk gibi. Bitkilerin de. (s.93) “Ben tarih, toplumbilim, felsefe, bitkibilim, hayvan bilim okuyorsam, boşuna değil. Onları şiire dönüştürüyorum.” (s.94)

Yapılan araştırmalarda, Gülten Akın’ın yalnızlık ve çaresizlik temasının işlendiği şiirlerindeki doğa figürlerini inceleyen herhangi bir makale veya tez bulunmamıştır. Bu nedenle, bu tezde Gülten Akın’ın özellikle doğa tutkusunun yoğun bir şekilde görüldüğü ilk dönem şiirlerinden örnekler ele alınarak, yalnızlık ve çaresizlik duygusunun anlatımında doğa figürlerinin önemi üzerinde durulacaktır. Gülten Akın şiirlerinde önce yalnızlık bağlamında doğa figürlerinin kullanımı, sonrasında ise çaresizlik bağlamında doğa figürlerinin kullanımı incelenmiştir. Son olarak sonuç bölümünde tez sonucunda elde edilen çıkarımlar ve araştırmanın verdiği sonuçlar açıklanmıştır.

II.YALNIZLIK BAĞLAMINDA DOĞA FİGÜRLERİNİN KULLANIMI

Yalnızlık, Gülten Akın şiirlerinde çok sık duyumsadığımız bir temadır. Şairin özellikle ilk dönem edebi eserlerinde karşımıza çıkan yalnızlık, Akın’ın hayatı incelendiğinde daha bir

anlam kazanmakta, şairin duygu dünyasının şiire olan izdüşümleri olduğu daha iyi ortaya çıkmaktadır:

“Aşk, sevgi, ayrılık, özlem, yalnızlık, çeşitli acılar, sevinçler. Bu yalnızlık, o günlerde sanatçı kişiliğimin bir parçasıydı. Koca bir kalabalığın ortasında bile, kendi içime kaçıp saklandığımı, bunu sık sık yaptığımı ansıyorum. İletişimimi kesiyordum ya da en aza indiriyordum. İsteye isteye. Şiirle birlikte olabilmek isteğiyleydi bu. Ama hep orda kalamıyordum. Kalabalığa, ya da başkalarına döndüğümdeyse, kendimi dışlanmış buluyordum. Orda yalnızlığın hiç istemediğim faslı başlıyordu. Bu durumla nasıl başedeceğimi bilemiyordum.” (s.146)

“Kestim Kara Saçlarımı” kitabındaki Dağ Havası adlı şiirinde geçen;

“Ben yalnızlığımı gözlerim gibi taşıdım

Unutmak olmazdı unutmadım

Ben garip çingene – oh olsun –

Parlak tüylerinden önce tavusun

Çirkin bacağından haberli

Kendimi zorla onardım unutmadım

Çirkindi ellerim inceliğim yoktu

Yalandı bir inansaydım

Sonsuz ölürdüm”

dizelerinde işte bu yalnızlığının, tıpkı gözleri gibi, onun ayrılmaz bir parçası olduğunu görmekteyiz. Garip bir çingene gibi ayırık görmektedir kendini, ama bundan şikayetçi değildir, çünkü herkes tavusun parlak tüyelerine bakarken, kendisinin, onun çirkin bacağına yadsımadığını, kendisinin de gerçekçilikten asla kaçmadığı gibi,

sorunlarından/eksikliklerinden de kaçmadığını, bunun yerine yaralarını zor da olsa sardığını, ama yalana inansa asla yaşayamayacağını ifade etmektedir. Yitikler Gecesi'nde şair;

*“Şimdi dünya boşlukta yavaş
Sen bütün canlılardan uzaksın yalnızsın
Rüzgâr usandı doruklarda
Dağ çiçekleri uykuya vardı
Ay bacadan aştı uyumaz mısın”*

dizelerinde, şiirlerinde hep özgürlüğü, coşmayı temsil eden rüzgârın bile durulduğunu, doğanın en doğal varlıkları olan dağ çiçeklerinin, tabiatın bile uykuya daldığını, oysa kendisinin gecenin geç bir saatinde bile hala yalnız ve uykusuz olduğunu anlatır.

“Rüzgâr Saati” adlı kitabında yer alan Kendi Yalnızlığında Unutulmuş adlı şiirinde ise;

*“Ağaç köklerinde böcekler vardı
Topraksız üç mevsim davetkâr
Büyük denizler vardı kuşlar vardı
Benimse düşüncelerimi bağladılar
İçsiye seyretmeli alacakaranlığı
Gri denizler üstündeki kuş
Gözlerimi ona bağışlıyorum
Kendi yalnızlığında unutulmuş”*

derken yine doğa figürleriyle bize adeta içinde bulunduğu ruh halini yansıtan bir atmosfer sunmaktadır. Bu figürler doğal haliyle ve özgürce yaşamaktadır; böcekler ağaç köklerinde özgürdür, toprak tüm doğurganlığıyla kış hariç her mevsim ayrı güzel, ayrı üretkendir, keşfedilmeyi bekleyen denizler ve keşfeden özgür kuşlar vardır, oysa şiir kişisi özgür değildir,

düşünceleri özgür değildir. Şair kendini, yalnız ve unutulmuş hissetmekte, kendi özgürce göremediği şeyleri görmek ve yalnız hissetmemek için, karanlıkta grileşen denizlerin üstünde özgürce uçan kuşa gözlerini bağışlamak istemektedir.

“Bu sonsuz sarılık içinde

Serçeler dilsiz elmalar acı

Eski kıtalar vardı

Sıcak insanlar vardı

Şimdi birbirine yabancı”

Dizelerinde ise, onu hep mutlu eden mavilikten değil, sarılıktan bahseder şair, daha karamsardır, güçsüzlüğü, nahifliği imgeleyen serçeler özgürce ötmemektedir, elmalar gibi artık hiçbir şeyin tadı yoktur, eskiyi, maziyi özlemektedir şair, birbirleriyle sıcak ilişkiler kuran insanların olduğu maziyi, çünkü artık insanlar birbirlerine yabancıdır, uzaktır, o zaman herkes artık yalnızdır.

Özellikle İstanbul gibi betonlaşan ve insanların bağlarının kopup, yalnızlığa mahkûm edildiği büyük şehirler de payını alır Akın’ın dizelerinden. “Kestim Kara Saçlarımı” kitabında bulunan Yalnızlık Camları adlı eserinde;

“Akşam kuşlarını İstanbul’un

Damlar üzerinden bir kaldırıp

Başka damlara konduruyoruz

Bu camlar yalnızlık camları

Dışardan yukardan gözlerimizle

Bu camlara yağmur yağdırıyoruz.”

demektedir. İstanbul’da akşam olmuş, yalnızlık vakti gelmiştir. Kuşlar doğadaki gibi ağaçlar, yeşillikler yerine betonlaşan şehirde ancak bir damdan öbürüne konabilmektedir. Herkesin dış

dünyayı görebilmek yukarıdan veya içerideki dünyaları görebilmek için dışarıdan baktığı camlar/pencereler ise artık yalnızlık camlarıdır ve yalnızlığın verdiği hüznle de gözyaşlarımızla adeta bu camlara ağlayarak yağmur yağdırılmaktadır.

Yine ilk dönem eserlerinden olan “Sığıda” şiir kitabında yer alan Bir Kayığa Biner Geceleri şiirinde Akın;

“Bir kayığa biner geceleri

Sıgılıta o kadın tek başına

Dua biçiminde inceltir korkuyu

Sunar içtenliksiz, tanrısına

Yalnız atlar yıkılır düzlerde suya özlemlerinden

Bir ben miyim yalnızlığa yenilen, sen, sen, sen”

demektedir. Geceleri kendisiyle baş başa kaldığında, içinde bulunduğu yaşamın sığılığında, hareket edememenin getirdiği o hissi vurgular. Belki dua ederek korkusunu gidermeye çalışsa da, bu Tanrıya içtenlikle edilen bir dua gibi değildir. At ne kadar güçlü bir hayvan olursa olsun, nasıl susuzluğa dayanamayıp düz yolda bile yıkılırsa, şair de kendisini yalnızlıktan, çektiği hasretlerden dolayı güçsüz, çaresiz ve her an yıkılacakmış gibi hissetmektedir. Bir ben miyim bu durumda yalnız diye hem kendi kendine sorar hem de sen, sen, sen diyerek, şairin şiirlerinde vurgulamak istediği noktalarda hep yaptığı gibi yineleme yapar.

Gülten Akın, Şiiri Düzde Kuşatmak kitabında “Gizlerin ve Kaygıların Ötesinde” başlıklı makalesinde şöyle demektedir:

“Şiiri kısa tanımlamaların içine sığdırmak zor; ama kolayca söyleyebiliriz ki şiir, yaşamda, insanda hiçbir iletişim kanalının ulaşamayacağı gizler noktasına en yakın giden iletişim türüdür, aracıdır.” (s.117)

Gerçekten de şiir, sözlerin ötesinde, bizi şairin içinde bulunduğu atmosfere adeta taşımaktadır, tıpkı Alaca Dağlarda Sarı Çiçek şiirinde olduğu gibi:

“Alaca dağlarda sarı çiçek

Açar kimse duymaz sabaha kadar

Alaca dağlarda sarı çiçek

Sevgisinden yalnızlığından korkar”

Akın, bu şiirinde de kendini doğa figürleri kullanarak tasvir etmektedir. Şair burada kendini, kendi kendine açan saf ve temiz bir sarı çiçeğe benzetir, sabaha kadar açtığı halde, kimsenin farkında olmadığı yalnızlık çeken bir çiçektir adeta. Şu dizelerle devam eder Akın:

“Korkar sevgisinden yalnızlığından

Eğilir toprağa toprağa

Alaca dağlarda sarı çiçek

Bekleyin her gece bekleyin bekleyin

Bir gün unutulmuş bir aynadan

Bütün sevgiler size dönecek”

Şair sevgisinin hissettirdiklerinden de, yalnızlığından da korkmakta, bu korkuyla da, nasıl bir çiçek susuz kalınca toprağa doğru eğilir, içinden çıktığı öze doğru dönerse, o da kendi özüne, içine doğru dönmektedir. Bununla birlikte, bu bir vazgeçiş değildir, şair sabırlı olmayı, vazgeçmemeyi, beklemeyi, umut etmeyi tavsiye etmektedir çünkü gün gelir, bir gün hiç aklınıza gelmeyen bir yerden, bütün özlemlerle beklediğiniz, hak ettiğiniz bu sevgilere kavuşma umudunuz vardır. Burada yeri gelmişken, eserlerini incelediğimiz şairin poetikasına dair bize yol gösterici olan açıklamalarına da yer vermek doğru olacaktır. Gülten Akın, bahsi geçen makalesinde ayrıca, şiirin iki ana yöntemle yazıldığına değinerek, şunları ifade etmiştir:

“Birinde, göndermeler/atıflar dar dolayimli tutulur. Geliştirilen anlam genellikle, daha az yoruma açık olan birincil, tekil anlamdır. Toplumsal izleklerin, konuların işlendiği şiirlerde çoğunluk, bu yol izlendi. Ötekinde ise, geniş dolayimli atıflarla/referanslarla, imgelere ağırlık vererek anlamı geliştiren şiirler vardır. Atıflar net değildir. Şiir birincil anlamdan ya da tek anlamdan çok, yan anlamlara ağırlık vererek geliştirilir(...) Ben şunu deniyorum: İzleğim, konum ne olursa olsun, şiirim, sınırları kesin çizilmemiş, katlı bir anlam alanında gelişmesini sağlamaya çalışıyorum. Ucu açık, göndermeleri olabildiğince geniş dolayimli bir şiiri arıyorum. İnsan bütünlüğünden, yaşam bütünlüğünden gönderilenin alıcısının da geniş olacağını düşünüyorum.” (s.117-118-119)

Bu açıklamayı da referans alarak şiirimize tekrar dönecek olursak, belki de burada şair şunu ifade etmek istemiştir: Aynadan bütün sevgilerin size dönmesi, insanın sevme kapasitesi ile ilgilidir, kişi ne kadar sevgi dolu ise, o kadar çok sevgi alabilecektir, çünkü ayna sadece kendisine akseden görüntüleri yansıtabilir, ne bir eksik, ne bir fazla.

“Rüzgâr Saati” adlı kitabında yer alan Yağmurlu adlı şiirinde yine yoğun bir yalnızlık temasını doğa figürleriyle anlatmıştır usta şair:

“Uzağı ne zaman düşünsem aydınlık

Burda geceler kaldı sen gittin

Geceyle uyku suyla yosun

Benimle olduğun bilmez misin

Uzak ve beyaz şehirlerden

Bir ince yağmurla gelirsin

Gece bekçisini sokağından

Garibi yatağından çeker alırsın”

Şiir açık bir şekilde uzağa giden sevgiliye yazılmıştır. Şair kendi bulunduğu yerde karamsarlık içindeyken, ne zaman uzağı, yani sevgilisini düşünse içi aydınlanmakta, mutlulukla dolmaktadır. Nasıl ki gece uykuyla, su ise yosunla bir arada düşünülür, ayrılmaz ikililerdir, şair de sevdiğiyle kendisini ayrılmaz bir bütün olarak görmekte, hep onu düşünmektedir. Uzaktaki şehirleri beyaz olarak tasvir eder, çünkü onun içini aydınlatan sevdiği oralarda yaşamaktadır. Geceleri yağın yağmurun sevdiğinin yanından geldiğini düşünmesi ve bu yağmurun ince oluşu, şairi ince düşüncelere sevk etmesinden olabileceği gibi, yağmur yağınca nasıl bekçiler ıslanmamak için sokaktan çekilirse, yalnızlık ve aşk acısı çeken şairi de yatağından almakta, uykusuz bırakmaktadır.

Aynı eserde bulunan Kaldığı Yerden adlı eserinde Akın'ın;

“Ne varsa alır götürür bu mavilik

Bu perişan mavilik evler üstünde

Dünyadan habersiz bir böceğin

İlk defa gün vurur gözlerine

Birisi bütün düşüncelerinin sahibi

Hatırası kara elleri beyaz

Unutmak istersin unutursun

Gel gör ki yalnızlığa dayanılmaz”

dizeleri hem hayal kırıklığı hem de yalnızlık kokmaktadır. Gökyüzündeki perişan maviliklerin evler üstündeki her şeyi götürmesi, şairin maviliklerden/mutluluklardan/hayallerden acı gerçeklere geçişini, umutlarının yerle bir olmasını, perişan olmasını imgelemektedir. Dünyadan habersiz saf ve temiz bir böcek figürü burada şairi sembolize eder, çünkü tıpkı o böcek gibi, şairin de gözlerine ilk defa gün vurmuş, acı gerçeklerle karşılaşmıştır. Bütün

düşünceleri, elleri beyaz olsa da hatıraları kara/kötü olan kişi ile ilgilidir ve onu unutmaya çalışsa da yalnızlığı dayanılmaz bulmaktadır.

III.ÇARESİZLİK BAĞLAMINDA DOĞA FİGÜRLERİNİN KULLANIMI

Gülten Akın, kadın sorunlarından, toplumsal sorunlara kadar büyük bir yelpazede yalnızlık ve çaresizlik duygusuyla dolu şiirler yazmıştır. Şairin hayat hikayesi incelendiğinde, çocukluktan genç kızlığa geçişinde, bu çaresizlik izleğine ait ipuçları da görülmektedir. “İnce Şeyleri Anlamak” adlı makalesinde “İlk ayrılığın resmi, sevgili yaşlılardan. Büyürken bedenden utanmanın resmi. Yeni olmayan ya da çok yeni olan bir giysiden sıkılmanın resmi” (s.127) diye verir bu ipuçlarını şair.

Bu şiirlerde yalnızlığa ve çaresizliğe duyduğu isyanı anlatırken, hep tabiatı, doğa figürlerini anlatarak, öykünerek, bir böcek gibi kapalı yerlerden dışarıya, sokağa, bir kuş gibi masmavi gökyüzüne açılmak ister. Yağmur Yağmur adlı şiirinde;

“Yağmur, yağmur...Bu neyi anlatır?

Bunca siste bunca ıslak serçe

Hüzünü bir köşesinden tutup kaldırmıştır.”

ona göre yaşamı ruhsal doyumsuzluk içinde büsbütün sevgisiz geçen kadın, ıslanmış serçeye benzer. Sığ bir yaşamın kuşatması altında köklü bir çaresizlik ve hüznün duyguları yaşanır. Yağmurlu adlı şiirinde ise şu dizeler yer alır:

“Bir hikâye bilir söylerim

Dost yıldızlara karşı ve sabaha doğru

Bu hikâyenin bir ucu sendedir

Kurtarmak isterim kurtarmak isterim

Bütün uçurtmaların ipi elindedir.”

Burada şiir kişisi, sabaha kadar uykusuz geceler geçirdiği için artık dost olduğu yıldızlara anlatmaktadır hikayesini/içindekileri. Bu hikâyenin mutlu sonla bitip bitmeyeceği ise çok istese de kendi elinde değildir, çaresiz bir durumda olduğu açıktır, çünkü adeta bir uçurtmanın ipleri gibi, bu hikâyenin sonunun da karşısındaki kişinin/sevdiği kişinin elinde olduğunu düşünmektedir.

*“Bir ıslak serinlik yürüdü
Kara sokaklardan içeri
Çıtırdadı durdu bütün gün
Ayaklarının altında bir şeyler
Bütün gün ölümler gibi sustun
Bilsen ötesi aydınlık çizginin
Delice yakardın eski şiirlerini
Bir tutam bulut iki damla yağmur için
Yeniden sevinirdin içten içe
Bilsen ötesi aydınlık çizginin
Bu hal senin halin değil
Bütün gücünü yitirmiş
Bu hal senin halin değil
Yaşamanın kendisini yitirmiş”*

der şair Yitikler Gecesi’nde. Islak serinlik, insanın içini üşüten/titreten sorunlardır ki, kara/kasvetli sokaktan içeri girer ve bütün gün hep kendini hatırlatır, adeta ayaklarının altında çıtırdayan şeylerin farkında olduğun gibi. Burada şair, bu dertlerin gölgesinde adeta yaşamdan kopar, bir ölüdür sanki. Sıkıntıların ötesinde/gelecekte dertlerin, tasaların biteceğini bilse eskiden yazdığı gamlı şiirlerden de vazgeçeceği gibi, o çok sevdiği bulutu ve umut dolu yağmuru azıcık da olsa görünce yeniden mutlu olacak, hatta belki o bulutun getirdiği yağmur

her şeyi/dertlerini yıkayarak tertemiz/dertsiz bir hale getirecektir. Ne var ki o kadar çaresiz bir ruh hali içindedir ki, adeta artık benliğini yitirmiş, yaşama sevincini kaybetmiş, başka bir insana dönüşmüştür.

Bununla birlikte umudunu hiç kaybetmez Gülten Akın, tüm bu karamsarlıklarına rağmen hayata da bir yandan umutla bakar: “Şiirlerim, yaşamın çarmıhındaki insanı söylerken, çarmıhın kırılma umudunu da barındırır.” (s.167) İşte bu çaresizlik içinde bile her şeye yeniden başlama umudunu Deli Kızım Türküsü’nde de görürüz:

*“Güz gelirken bir yanı kara sevdalarla
Avcumda bu yavru kuş varken tedirgin
Sizde tutunacak yaslanacak kollar
Biraz daha durun biraz daha
Karayı kaldırın mavi koyun umudumu götürmeyin”*

der şair. Ruhunun kara sevdalarla sonbahar mevsimi yaşadığını, belki de yüreğinin küçük bir kuş gibi tedirgin olduğunu anlarız şairin. Ancak bu çaresizlik duygusundan güvenilir kollara yaslanarak kurtulmak istemektedir, karamsarlığa kapılmamak için karamsar kara yerine mavilikleri, umudu tercih etmektedir. Akın’ın şiirlerinde sıklıkla, vurgulamak istediği izleğe göre burada da görüldüğü gibi yavru bir kuş, minik bir serçe, bir böcek, annecik gibi küçüklük, nahiflik imgelerine rastlarız.

Yazılarında hep “Bir sardunya arsızlığıyla direnmek” ten bahseder Akın. (s.163)

*“Yağmur yağar akasyalar islanır
Bulutlar uçuşur gecelerin
Ben yağmura deli buluta deli
Bir büyük oyun yaşamak dediğin
Beni ya sevmeli ya öldürmeli*

Yitirmeli büyük yolların birinde ne varsa

Böcekler gibi başlamalı yeniden

Bu Allahsız bu yağmur işlemez karanlıkta

Yan garipliğine yürek yan

Gitti giden”

Bu dizelerde de şairin delice sevdiği yağmurlar yağmakta, her şeyi tazelemekte, bulutlar uçmakta, şair kendini dışarıya, göklere atmak istemektedir. Ne var ki, hayatın omuzlarına yüklediği yükler şairi bunaltmaktadır, çünkü özellikle bir kadının toplumdaki kuşatılmışlığı, ona biçilen rol gereği kadın ya sevilen ya da öldürülen bir varlıktır, birey olarak başka bir değeri yoktur. O çok sevdiği yağmur bile, içinden çıkılmayacak kadar karanlığı yaşayan, çaresizlik içindeki şaire etki etmemektedir. Bununla birlikte buradan bir çıkış yolunu da müjdeler şair, belki giden gitmiştir, kayıpları olmuştur ama yeni bir çıkış yolu bulup, tıpkı minik, saf ve temiz bir böcek gibi her şeye yeniden başlama gücünü bulur kendinde, tıpkı “bir sardunya gibi direnmektedir” yine.

Sürekli gelişimden yanadır Gülten Akın:

“Brecht’in bir şiirinin ansıttığı gibi, düşlerimiz yeşeren buğday denizini muştulayabilir. Ama orada durulabilir mi? Yeşeren buğdayın sararması vardır. Bir ürün alma mevsimi gelir ardından. Sonra da tanelerin ekmeğe, ekmeğin emeğe dönüşmesi. Ve sürer bu böyle.” (s.14)

Pek çok sanatçı gibi, sadece toplumsal yapıyı eleştirmekle yetinmez, çıkış yolları da olabileceğini anlatır hep dizelerinde. Bu çıkış yolu, tıpkı Kestim Kara Saçlarımı adlı şiirinde yaptığı gibi bir başkaldırıdır bazen:

“Uzaktı dön yakındı dön çevreydi dön

Yasaktı yasaydı töreydi dön

İçinde dışında yanında değilim
İçim ayıp dışım geçim sol yanım sevgi
Bu nasıl yaşamaydı dön
Onlarsız olmazdı, taşımam gerekti, kullanmam gerekti
Tutsak ve kibirli -ne gülünç-
Gözleri gittikçe iri gittikçe çekilmez
İçimde gittikçe bunaltı gittikçe bunaltı
Gittim geldim kara saçlarımı öylece buldum”

Eser Gülten Akın'ın ilk çıkışını yaptığı, en çarpıcı, en isyankâr şiiirlerinden biridir, çünkü topluma başkaldırı çok nettir. Ne uzağa gidebilir kadın ne yakına, sürekli çevre/ “el alem ne der” baskısı vardır üzerinde. Bu normlar, kalıplar sonucunda kuşatılmış çaresizlik içinde kalan kadın artık yaşamın ne içinde ne dışındadır. Sürekli o yasak, bu töremize uymaz, o ayıp, bu ayıp diyerek kadın hem baskı altına alınır, engellenir, hem de tıpkı uzun saç gibi, bu kalıpların dışında bir hayatının olamayacağı düşüncesi dayatılır kadına. Şiiirlerini yaşamdan alan Gülten Akın'ın yaşam öyküsüne baktığımızda, Akın bu şiiiri artık evli bir kadın olduğu 1960'ta yazmıştır ve satır aralarından da anlaşıldığı kadarıyla hüznü, yalnızlıklarla dolu melankolik bir çocukluk ve genç kızlık döneminden sonra evlilikte de aradığı mutluluğu pek bulamamıştır. Bir yandan bu toplum baskıları, bir yandan geçim sıkıntısı, bir yandan da sevgi eksiklikleri, şairi bu kuşatılmış yaşamı sorgulamaya iter. Toplumda kadının saçının uzun olması ile ilgili bir geleneği burada bir araç, bir simge olarak kullanır şair. Belki de “saçı uzun, aklı kısa” diye ikinci sınıf insan yerine konulan, bazen “eksik etek” tabiriyle ötekileştirilerek ezilen kadının durumunu en doğru figürle irdelemektedir. Bu durumu ironik de bulmaktadır aslında Akın, çünkü hem tutsaktır kadın hem de kibirlidir çünkü uzun saçları vardır, kadın dediğin uzun saçlı olur. Burada, gittikçe büyüüp irileşen gözler, bu baskıyı imgeler ve artık baskı dayanılamayacak bir boyuta gelmiştir. Kara saçlar, kadının toplumdaki

kara bahtını, kara talihini son derece güzel anlatır. Şair o kadar bunalmıştır ki bu çaresizlik durumundan, bir gün düşüne düşünce çözümü bulur:

*“Kestim kara saçlarımı n'olacak şimdi
Bir şeycik olmadı- Deneyin lütfen -
Aydınlığım deliyim rüzgârlıyım
Günaydın kaysıyı sallayan yele
Kurtulan dirilen kişiye günaydın
Şimdi şaşıyorum bir toplu iğneyi
Bir yaşantı ile karşılayanlara
Gittim geldim kara saçlarımdan kurtuldum”*

Şairin kara saçlarını kesmesi toplumun kuşatmasına ve kadının kara talihine yapılan bir başkaldırıdır ve bu adımı korkmadan, cesaret ederek atmalarını bütün kadınlara tavsiye eder, çünkü “çağdaş kadın, kadınlık durumunu bir alınyazısı olarak bellemeyendir.” (s.70) Artık kendisini son derece aydınlık/mutlu, deli/aykırı ve rüzgârlı/özgür/güçlü hissetmektedir ve bu esriklik içinde, kendisi gibi hür, cesur, özgür ruh olan kaysıyı sallayan yele, isyan edip başkaldırarak özgürlüğünü kazanıp, bir birey olarak hayata dönen, hayatının sınırlarını sadece kendisi belirleyen herkese selam vermekte, belki de saygı duruşunda bulunmaktadır. Kendisi bu özgürlüğü elde etmekle birlikte, bunu yapamayanlara da hayret etmektedir, çünkü şaire göre bu küçücük bir şey/toplu iğne için insanın bütün hayatını boşa geçirmesinden başka bir şey değildir. Ne de olsa “Birey olmak özgür olmakla mümkündür.” (s.125)

Akın'ın son dönem şiirlerini incelediğimizde, çoğu fırtına dindikten sonra yazılmış izlenimini hissettirir. Artık şiirin öznesi yaşlanmış, deneyim kazanmıştır. Geçmişiyile ve kendisiyle hesaplaşma içindedir. Gülten Akın, ölümünden iki yıl önce basılan, aynı zamanda

son şiirlerini içeren kitapta yer alan ve kitaba da ismini veren Beni Sorarsan adlı şiirinde şöyle demektedir:

*“Beni sorarsan,
Kış işte
Kalbin elem günleri geldi
Dünya evlere çekildi, içlere
Sarı yaseminle gül arasında
Dağların mor baharıyla
Sis arasında
Denizle göl arasında
Yanımda kediler kuşlar
Fikrimden dolaşıyorum
Hiçbir iktidarı sevmesem de
Sobanın iktidarında
Çarpışa çarpışa nasılsa
Büyüeyebilen kızlar
Uslu, sakın, ölümü bekliyorlar
Yaşlılık
Dev mi oldular başkaları
Üstüne üstüne gelip korkusuz
Güçlerini deniyorlar”*

Ömrünün son yıllarını bir yazlık yeri olan Burhaniye’de çok sevdiği doğanın içinde geçiren şair, bu şiirini de o ortamda yazmıştır. Şiirde ana temayı oluşturan kış mevsimi, insan ömrünün son dönemini, yaşlılığı imgelemektedir, insan artık ölümü beklediği için de kalbin elem günleridir. Kışın dünyanın, insanların evlere, içlere çekilmesi, gerçek anlamda bir

doğruluk taşımakla birlikte, mecazi anlamda yaşlılığın yalnızlaştırdığını ima etmektedir. Şair, sarı yaseminle gül arasında, dağların mor baharıyla sis arasında, denizle gül arasında dizeleriyle, hem içinde bulunduğu doğal ortamı, tabiatın değişen mevsimlerini, hem de kendi içindeki gelgitleriyle değişen ruh halini anlatmaktadır. Yanında sadece kediler ve kuşlar bulunan Akın, her yaşlı gibi geçmişini hatırlayarak, yaşamını gözden geçirmektedir. Siyasi olarak her iktidara eleştirileri olan toplumcu bir kimliği olsa da zamanın koşulları gereği sobalı bir evde büyüme zorunda kalan şair, bu dönemi ironik olarak sobanın iktidarı olarak adlandırmaktadır. “Şiiri Düzde Kuşatmak” ta da bahseder o günlerinden: “Annem aşırı titiz bir kadındı. Kışta kıyamette soba dibinde sık sık yıkardı bizi. Soğuk olurdu evdeki hamamlıklar.” (s.183)

Gerçekten de hayatları boyunca çok zor dönemlerden geçen bir neslin özellikle kadın ferdi olarak hep çarpışa çarpışa, hep mücadeleciler ruhlarıyla haklarını elde etmiş olan bu genç kızlar, artık yaşlanmış, uslu uslu/mücadele etmeksizin çaresizce ölümü beklemektedir, çünkü ölüme karşı mücadele edilmez. Yaşlılık öyle bir şeydir ki, artık eskisi gibi sözünüz de geçmez, kimseler dinlemez, adeta bir dev gibi karşınızda durur, hakimiyet kurarlar üstünüzde. Akın bu dizeleri, eskisi kadar yakın olamadığı çocuklarını düşünerek yazmış olabilir, çünkü insanlar yaşlandıkça devran tersine döner ve hakimiyet genellikle büyüklerden çocuklara geçer, adeta çocuklar büyük, büyükler ise çocuk olmuştur.

IV.SONUC

“Şiirin anası” Gülten Akın’ın altmış yılı aşan şiir yaşamına bakıldığında, ilk dönemlerinde “ben”in ön planda olduğu görülmektedir. Akın, yoğun bir yalnızlık ve çaresizlik teması içeren şiirlerini, çok sevdiği, estetik doğa figürleri ile bezeyerek, daha sisli, kapalı anlamlar içeren hale getirmiş, böylece okuyucuya istediği çağrışımı yapmasını hedeflemiştir. Sonraki dönem eserlerinde giderek daha açık, yalın bir dil kullanmış, toplumsal

sorunlara eğildiği bu dönemlerinde halk diline, deyişlere ağırlık vererek, şiirlerini zenginleştirme yoluna gitmiştir.

Tezimde şairin özellikle ilk dönem şiirleri ele almaya çalışılmıştır çünkü bu dönem eserlerinde araştırma konusu olan doğa figürlerinin, yalnızlık ve çaresizlik temalı şiirlerde kullanımı bu dönemde çok yoğundur. Bu figürler aynı zamanda bu kuşatılmışlıktan çıkışın, umudun da araçları olmuştur bazen. Akın, eserlerinde doğa figürlerini kullanarak, kuru sözcükler yerine şiirin adeta tablosunu yapar ve böylelikle okuyucu bu tablonun atmosferi içinde onun yansıtmak istediği duyguları aynı şekilde veya kendi yaşamının, duygu dünyasının yaşatacağı farklı şekillerde hisseder. Zaten şairin de esas amacı budur ve bunda da son derece başarılı olmuştur. Doğanın, insanın mutluluğunu tamamlayıcı, hayatla bütünleştirici bir etkisi vardır ve Gülten Akın'ın şiirlerindeki lirik duygularının da kaynağıdır. Doğanın dirilişi, uyanışı, coşması insanı da coşturmakta, çaresizliklerine derman olmakta, umut vermektedir. Bazen de karamsar, melankolik bir ruh hali içindeyse o ruh halini dış dünyasına yansıtarak karamsar bir tablo yaratmaktadır. Onun yarattığı tablolarındaki ana malzemeler ise rüzgardır; ruhundaki fırtınaları imgeler, öfkeyi, deli kız olmayı teşvik eder, isyanı çağırıştırır ve özgürce uçurur insanı. Yağmurdur; yıkar, temizler, ağlatır, sevdiğini getirir uzaklardan. Kiminde ortam beyazdır, karadır, mavidir, sarıdır, ruh halini değiştirir. Kiminde böcektir, attır, ağaçtır, dağ çiçeğidir, tavus kuşudur, topraktır yaşama döndürür, başını eğer. Şair özdeşleştirmelerle doğa figürlerini adeta elle tutulurcasına somutlaştırır, kişiselleştirir, kendisini yansıtır onlara. Bazı şiirlerinde bu figür denizdir yeni serüvenlere taşır, kuştur, serçedir, güvercindir kanatlanır, özgürce şakır veya kanadı kırılır, susar. Dağlar vardır, bazen arka çıkar, bazen engel olur. Gökyüzüne ait figürleri sıklıkla kullanır şair, masmavi gökyüzü, yıldızlar ve güneş vardır, umut ve yaşama sevinci veren, alacakaranlık vardır hallerden hallere sokan, ay vardır uykusuz gecelerinde seyrederek şiirler yazdıran. Bunlar özellikle yalnızlık ve çaresizlik duygularının anlatımında çok etkileyici figürlerdir,

çünkü insanların çoğu bu ruh hali içindeyken geceleri tıpkı şairimiz gibi uyku tutmaz ve kimi zaman gökyüzünü seyrederek, karamsar melankolik düşüncelere kapılarak, sabahlar. Yaz, kış, güz, bahar mevsimleri vardır şiirlerinde şaire coşku veren, melankolik hale getiren, yalnızlık ve çaresizlik içinde ölüm beklenen. Tüm bu figürler, hem şairin yalnızlık ve çaresizlik duygularına eşlik eder, hem de bu figürlerden kendi duygu ve düşüncelerini yansıtarak faydalanır. Tabii ki bu araştırma boyunca yapılan yorumlar tamamen öznel olup, kişiden kişiye değişim gösterebilir ki bu da hem Gülten Akın'ın şiirlerini bu kadar özel yapan ana unsurların belki de en önemlisidir, hem de şairin ulaşmak istediği hedeftir.

Bu çalışma sürecinde incelenen eserlerinden de anlaşıldığı gibi, Gülten Akın yaşamı boyunca yazdığı tüm şiirlerinde, özellikle kadının içinde bulunduğu toplumsal kuşatılmışlık sonucunda yaşadığı yalnızlık ve çaresizlik duygusunu doğa figürleriyle hissettirmekte son derecede başarılı olmuş, “Şiirin Anası” ünvanını almayı gerçekten hak eden bir şair olduğunu da eserleriyle bir kez daha bize göstermiştir.

V. KAYNAKÇA

Milliyet Gazetesi, 12/12/2008. <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/incelikler-in-sairi-gulten-akin-1027087>

Akın, Gülten. Kestim Kara Saçlarımı, YKY, Ocak 2019.

Akın, Gülten. Deli Kızın Türküsü, YKY, Ocak 2021.

Akın, Gülten. Kırmızı Karanfil 1956-1971 Toplu Şiirler, YKY, Ekim 2020.

Akın, Gülten. Şiiri Düzde Kuşatmak, YKY, Mart 2019.

Akın, Gülten. Beni Sorarsan, YKY, Şubat 2016.